

До разової спеціалізованої ради ДФ 58.053.035
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

Рубцової Світлани Вячеславівни

на тему: «Формування в майбутніх інженерів галузі будівництва та цивільної інженерії англomовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні»

на здобуття ступеня доктора філософії

зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Освіта / Педагогіка,

подану до захисту у разовій спеціалізованій раді ДФ 58.053.035

у Тернопільському національному педагогічному університеті

імені Володимира Гнатюка

Актуальність теми дослідження Необхідність володіння майбутніми інженерами англomовною професійною лексикою для читання технічних текстів не викликає сумніву і стає дедалі важливішою з появою нових соціальних і економічних викликів. Реформування системи вищої освіти України, зокрема, технічної, соціальне замовлення на підготовку конкурентоспроможних фахівців технічних спеціальностей, розвиток наукової й інноваційної діяльності, стрімка глобалізація світу, проблеми «кліпового мислення» сучасної молоді є важливими чинниками, які необхідно враховувати, готуючи фахівців інженерних спеціальностей у закладах вищої освіти. Тому вважаємо, що тема рецензованого дисертаційного дослідження – «Формування в майбутніх інженерів галузі будівництва та цивільної інженерії англomовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні», є актуальною і спрямованою на розв'язання практичних потреб навчання професійно орієнтованого читання.

Наукова новизна результатів проведених досліджень та їх наукова обґрунтованість. Наукові положення, що містяться у дисертаційному дослідженні, є аргументованими, ґрунтуються на сучасних досягненнях

методики навчання іноземних мов і культур. Сформульовані авторкою висновки та пропозиції підтверджують результати експериментального дослідження.

Дисертація містить елементи наукової новизни. У ній вперше теоретично обґрунтовано й практично розроблено методику формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому активному читанні з використанням автентичної візуалізації навчальної інформації, розвинуто положення стосовно формування англомовної лексичної компетентності студентів закладів вищої освіти, удосконалено поняття навичок і умінь у межах особисто-діяльнісного та студентоцентрованого підходів. Зазначені вище елементи наукової новизни мають істотне значення для галузі знань Освіта / Педагогіка.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дисертації мають практичне значення. Зокрема, відібрано автентичний матеріал і розроблено підсистему вправ і завдань для формування у майбутніх інженерів галузі будівництва та цивільної інженерії англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому активному читанні, створено навчально-методичне забезпечення дисципліни «Фахова англійська мова (ESP)», до якого увійшли навчальна робоча програма дисципліни, навчальний посібник з фахової англійської мови для студентів спеціальності 192 Будівництво та цивільна інженерія «English for Specific Purposes: English for Civil Engineering», розроблено методичні рекомендації до навчального посібника. Перелічені вище матеріали можуть бути використаними для формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх інженерів.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Структура дисертаційної роботи відповідає вимогам до такого виду наукових праць. Роботу ілюстровано 27 таблицями, 22 рисунками та 9 додатками. Список використаних джерел включає 194 праці, 63 з яких видано іноземними мовами. Основний зміст дисертації викладено на 170 сторінках.

Дисертація написана державною мовою та оформлена у вигляді рукопису. Її оформлення відповідає вимогам, визначеним наказом МОН України № 40 від 12.01.2017р.

У *вступі* викладено актуальність теми роботи, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу, методи дослідження, наукову новизну, практичне і теоретичне значення. У цій частині роботи також подано інформацію про впровадження основних положень та результатів дослідження у навчальний процес Національного авіаційного університету (м. Київ), Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, Національного транспортного університету (м. Київ), апробацію результатів, кількість публікацій, у яких викладені основні положення та результати дослідження, зазначено особистий внесок здобувача, описано структуру та обсяг дисертації.

У *першому розділі* дисертаційного дослідження досліджено теоретичні передумови формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні майбутніх інженерів галузі будівництва та цивільної інженерії. Проаналізовано потенціал формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні у студентів за можливості використання активних методів навчання, охарактеризовано англомовну лексичну компетентність у професійно орієнтованому читанні для спеціальності 192 Будівництво та цивільна інженерія у межах академічної навчальної дисципліни «Фахова англійська мова» з урахуванням Стандартів України щодо формування необхідних компетентностей для першого (бакалаврського) рівня освіти, описано психофізіологічні особливості студентів і їх вплив на освітній процес. Важливим здобутком дослідниці вважаємо представлену на с. 52 дисертації динамічну модель активного навчання фахової англійської мови, у якій відображено взаємозв'язок технологій для навчання для можливої інтеграції, навчальних матеріалів і технологій у навчанні. Заслуговує на увагу

також репрезентована графічно ідеальна комунікативна площина обміну інформацією (с. 56), яку обрано для моделі активного навчання дисципліни «Фахова англійська мова», і опис змін зазначеної площини в реальних умовах викладання (с. 57-58).

У *другому розділі* описано методіку формування у майбутніх інженерів англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні: досліджено питання передумов відбору, а також обґрунтовано і проведено відбір навчального матеріалу, розроблено і описано підсистему вправ і завдань, запропоновано модель організації освітнього процесу формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні майбутніх інженерів за умов контекстного навчання. У підрозділі 1.1 здійснено ретельний аналіз проведеного опитування 80 студентів другого (магістерського) рівня спеціальності 192 Будівництво та цивільна інженерія Київського національного університету будівництва і архітектури та 28 інженерів галузі. У цьому розділі також детально охарактеризовано методи активного читання KWL та SQ3R, представлено робочу програму академічної дисципліни «Фахова англійська мова» (ESP) для спеціальності 192 Будівництво та цивільна інженерія, уточнено цілі і зміст формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні майбутніх інженерів. Важливим є те, що результати проведеного опитування використані дослідницею для відбору фахових текстів, розроблення робочої програми дисципліни «Фахова англійська мова» для спеціальності 192 Будівництво та цивільна інженерія, у розробленні навчального посібника, а також у плануванні і проведенні експерименту для перевірки результативності створеної методіки.

У *третьому розділі* здійснено опис організації експериментального навчання та експериментальної перевірки ефективності методіки формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні майбутніх інженерів. Послідовно і логічно представлено результати основного

природного вертикально-горизонтального експерименту із залученням 32 учасників, проведено глибокий аналіз і інтерпретацію результатів експерименту. Валідність сформульованої гіпотези експерименту щодо ефективності запропонованої методики успішно підтверджено. У роботі запропоновано чіткі методичні рекомендації щодо використання методики формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх інженерів галузі будівництва та цивільної інженерії.

Висновки дисертаційного дослідження структуровано узагальнюють важливі положення дослідження та розкривають внесок автора у розв'язання представленої в дисертації проблематики. Усі висновки ґрунтуються на отриманих наукових та практичних результатах дослідження.

Список використаних джерел відображає значний обсяг використаної літератури та глибокий рівень вивчення досліджуваної проблеми. Список оформлено за стилем АПА (Американської психологічної асоціації), який є загальноновживаним у зарубіжній практиці оформлення наукових робіт, включений у рекомендований перелік міжнародних стилів оформлення публікацій і відповідає вимогам МОН України щодо оформлення дисертацій.

Додатки дисертаційної роботи містять зразки анкет для майбутніх інженерів спеціальності 192 Будівництво та цивільна інженерія і для інженерів, які працюють за цією спеціальністю, приклади термінологічних лексичних одиниць в нормативній літературі, завдання і результати передекспериментального зрізу. У додатках також вміщено таблицю, яка ілюструє організацію роботи при читанні статей для навчання професійно орієнтованого активного читання з використанням автентичної візуалізації навчальної інформації і зразок таблиці KWL, яку заповнюють студенти. Наявний також список опублікованих праць за темою дисертації та акти про впровадження результатів дисертаційного дослідження.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в

наукових публікаціях. За темою дисертації опубліковано 6 наукових статей, з яких 3 одноосібні наукові статті у фахових наукових виданнях України категорії «Б», рекомендованих МОН України для публікації результатів для здобуття наукових ступенів з напрямку, що відповідає галузі знань, за якою виконана дисертація; 1 стаття у закордонному науковому виданні, 11 тез виступів у матеріалах міжнародних та українських науково-практичних конференцій, 1 навчальний посібник англійською мовою і 2 методичні рекомендації. Наукові праці, опубліковані за темою дослідження, містять обґрунтовані наукові результати відповідно до поставлених завдань та характеризуються повним та якісним викладом матеріалів дисертації.

Оцінка рівня виконання наукового завдання та рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Сформульовану здобувачкою мету дослідження, яка полягала у теоретичному обґрунтуванні, практичному розробленні та експериментальній перевірці методики формування в майбутніх інженерів англійської лексичної компетентності у професійно орієнтованому активному читанні з використанням автентичної візуалізації навчальної інформації, вважаємо досягнутою. Виконання наукового завдання забезпечувалось ґрунтовним опрацюванням літературних джерел, систематизацією концептуальних положень учених щодо питання формування англійської лексичної компетентності у професійно орієнтованому активному читанні з використанням автентичної візуалізації навчальної інформації, особливостей навчання і викладання іноземних мов для спеціальних цілей, розробкою відповідної методики та її подальшої експериментальної перевірки.

Основні положення дисертаційного дослідження висвітлені з дотриманням логічної послідовності, чіткого викладу інформації та структурованості поданих матеріалів. Авторка дисертаційної роботи засвідчила високий рівень володіння методами наукового пошуку, про що свідчить відповідність застосованих методів обраній стратегії дослідження та поставленим у роботі завданням, їх

взаємодоповнюваність та здатність забезпечити отримання достовірних та об'єктивних даних. Теоретичні методи (вивчення та критичний аналіз наукової літератури з проблем навчання англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні майбутніх інженерів, проблем контекстного навчання, а також суміжних наук з теми дослідження з метою вивчення й узагальнення досвіду, моделювання навчального процесу з використанням підсистеми вправ і завдань з автентичною візуалізацією навчальної інформації для формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні) дали змогу визначити теоретичні передумови дослідження, сформулювати теоретичні та методичні підходи і принципи, які регулюють процес формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому активному читанні з використанням автентичної візуалізації навчальної інформації, обґрунтувати зміст навчання і визначити критерії відбору навчального матеріалу.

Застосування емпіричних методів (анкетного опитування студентів першого (бакалаврського) рівня, другого (магістерського) рівня спеціальності 192 Будівництво та цивільна інженерія Київського національного університету будівництва і архітектури та інженерів галузі, бесід з інженерами та викладачами технічних кафедр університету з метою дослідження проблем формування лексичної компетентності та використання необхідних технічних текстів та автентичної візуалізації навчальної інформації) дозволили авторці глибше дослідити проблему формування лексичної компетентності майбутніх інженерів.

Використання експериментально-статистичного методу уможливило організацію, підготовку і проведення методичного експерименту, а методи кількісного і якісного аналізу проведення експерименту забезпечили збір та обробку емпіричних даних для визначення ефективності розробленої методики, оформлення та опису ходу і результатів експерименту. Обробка кількісних даних здійснювалася з допомогою багатofункціонального статистичного критерію f^*

– кутового перетворення Фішера.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. При рецензуванні дисертації порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації) та текстових запозичень не виявлено. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням, усі ідеї та наукові положення, викладені у ній, отримані автором особисто.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Відзначаючи серйозність, наукову добросовісність та цінність зазначеного дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідне вказати на деякі дискусійні положення та висловити окремі зауваження та побажання.

1. У пункт 1.3.2. параграфа 1.3 першого розділу дисертації, в якому описано психофізіологічні особливості студентського віку при сприйнятті інформації в освітньому процесі, доречно включити матеріал про мотивацію і емоційний стан студентів, наявну у параграфі 2.1 другого розділу (с.87-89), у якому описано відбір та організацію навчального матеріалу.
2. Детально описану у параграфі 2.2 другого розділу підсистему вправ і завдань для формування англомовної лексичної компетентності майбутніх інженерів у професійно орієнтованому читанні варто було б проілюструвати таблицею.
3. Зважаючи на безсумнівне практичне значення проведених опитувань магістрантів спеціальності 192 Будівництво та цивільна інженерія та інженерів-фахівців у цій галузі, ми рекомендували б також додати їх результати окремими додатками.

Слід зазначити, що висловлені зауваження та рекомендації не є принциповими і не впливають на загалом високу оцінку наукового рівня дисертації.

Висновок. Аналіз дисертації Рубцової Світлани Вячеславівни «Формування в майбутніх інженерів галузі будівництва та цивільної інженерії англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні» та

опублікованих за результатами дисертаційного дослідження наукових праць дає підстави для висновку, що дисертація є оригінальною, самостійною, цілісною, завершеною науковою працею, яка містить наукову новизну, теоретичне і практичне значення, відповідає вимогам спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Дисертація Рубцової С. В. «Формування в майбутніх інженерів галузі будівництва та цивільної інженерії англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні» на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки відповідає вимогам, визначеним наказом Міністерства науки і освіти України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого КМУ від 12.01.2022 р. № 44, що дає підстави для присудження Рубцовій Світлані Вячеславівні наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри англійської філології

та методики навчання англійської мови

Тернопільського національного педагогічного

університету імені Володимира Гнатюка

Дацків О.П.

